

שיעורי רשק תורה

היכלי תורה

יום וערש"ק כי תבא יז אלול תשע"א ♦ דף היומי בבלי: חולין פב ירושלמי: פסחים נט

כי תכלה לעשר את כל תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר..

נושאי הדף בעלון

- אם אומרים גופין מוחלקין בבעלי חיים.....חולין פב
- אם הבנינים הנמצאים היום בהר הבית פוסלים את ההקרבה שם.....חולין פג
- נשים בברכת 'לישב בסוכה'.....חולין פד
- העוסקים בתורה ותוך לימודם שותים, אם יברכו ברכה ראשונה ואחרונה על כל כוס.....חולין פה
- אוכל שיעורים ביום הכיפורים אם פוטר בברכה אחת את כל האכילות.....חולין פו
- היודע למול ונותן לאחר למול את בנו.....חולין פז
- כיסוי הדם בשלולית דם.....חולין פח
- כפתור ופרח.....עמוד 5

רש"י פירש, כי השנה השלישית נקראת שנת המעשר על שם המעשר הראשון, הנוהג בה לבדו מתוך שני המעשרות שבכל שנה.

אולם יש לפרש, כי שמה של השנה, שנת המעשר, נקרא על שם מעשר העני הנוהג בה. זאת, לפי שמעשר עני חלוק בדינו ממעשר ראשון. מעשר ראשון ללוויים, כמו תרומה גדולה לכהנים, רשות ביד הבעלים לתתו לכל לוי שירצה, היינו שטובת הנאתו של המעשר הראשון שייכת לבעליו. מתוך כך, אין צריך בעל הבית להטריח את עצמו ולטפל בחלוקתו של המעשר הראשון ללוויים רבים, אלא מיד כשהפריש את המעשר מגרנו, יכול לתתו כאחד ללוי שיחפון.

מעשר עני אין טובת הנאתו לבעלים (עיין נדרים פד:), אלא כל העניים זוכים בו. לפיכך אין בעל הבית יכול להפטר מעולו של מעשר העני על ידי שיתננו כולו לעני הנמצא ראשון אלא צריך לחלקו בין כולם. מכיון שאיננו יכול לשער מראש כמה עניים יחזרו על גרנו כדי לקבל את חלקם ממעשרו, נתנו חכמים שיעור ואמרו (פאה פ"ח מ"ה) אין פוחתין לעניים בגורן מחצי קב חטים וקב שעורים. ובספרי אמרו, דהיינו לפחות שבעניים לא יפחות משיעור זה, אבל המכובד נותן לו לפי כבודו. כאשר בסוף השנה ימצא בעל הבית שעדיין נותר בידו מן המעשר שלא בא לידי חלוקה, היה חוזר ונותן לעניים אלו, או לאחרים.

מתוך שמצוות נתינת מעשר העני צריך בעל הבית להטפל בה בימות השנה כולה, נקראת השנה השלישית על שם מעשר העני הנוהג בה 'שנת המעשר'.

פנים יפות

אם אומרים גופין מוחלקין בבעלי חיים

באור שמח (שגגות פ"ו ה"ב) כתב, ששיטת הרמב"ם היא שבבעלי חיים לא נאמר הדין שגופין מוחלקין, ורק בבהמה הנרבעת חייב בה על כל אחת ואחת, משום שבביאות אומרים גופין מוחלקין גם בבהמה, משום שאי אפשר לערב את הביאות זו בזו, וכמבואר בכריתות (טו.) שבביאות לרבי אליעזר יש סברא לחייב על כל אחת ואחת משום שאי אפשר לערב את הביאות זו בזו, וכמו כן לרבנן בבעלי חיים מכיון שאי אפשר לבוא על כולן בבת אחת אומרים את הסברא של גופין מוחלקין, ולכן חייב על כל אחת ואחת.

ועוד, משום שבביאות החיוב הוא על האיכות, כלומר על ההנאה שיש לו, שכן מבואר בגמרא (שבועות יח.) לענין ביאת איסור, שאם פירש בהנאה מרובה חייב כי היה לו לפרוש בהנאה מועטת, ואין זה כאכילת איסור שהאיסור הוא על הכמות ולא על האיכות כגון כזית וככותבת, לפיכך בנרבעת שהאיסור הוא על האיכות אומרים שגופין מוחלקין הן, שהרי אין שייך שיעור של כמות בביאה.

ולענין איסור אותו ואת בנו אומרים גופין מוחלקין הן אף בבעלי חיים כמבואר בסוגייתנו, משום שהאיסור הוא הצירוף לבהמה אחרת שהאחרת אינה מן האיסור, שמכיון ששחט בהמה אחת איסור לו לשחוט את בתה, ונמצא שרק הבהמה השניה נשחטה באיסור והבהמה הראשונה נשחטה בהיתר, ולכן אומרים בזה גופין מוחלקין.

ולענין איסור 'לא ירבה לו סוסים' (דברים יז טז) האמור במלך, כתב באור שמח, שלכאורה קשה, שבגמרא (סנהדרין כא:) מבואר שעובר על כל סוס וסוס, משום גזירת הכתוב מיוחדת כמובא לעיל, ואין הטעם שם משום גופין מוחלקין, והרי שם אין האיסור בסוס אחד בפני עצמו אלא מחמת צירופו לשאר הסוסים שרק בכך עושה ריבוי סוסים הנאסר למלך, ואם כן היה צריך להיות שעובר על כל סוס וסוס משום גופין מוחלקין, שהרי לפי היסוד הנ"ל בכל מקום שהאיסור הוא על ידי צירוף לדבר אחר, אומרים גופין מוחלקין הן, ואם כן מדוע צריך פסוק מיוחד שעובר על כל סוס וסוס.

ותירץ האור שמח, שצריך לומר שבגמרא שם מדובר באופן שאי אפשר לחייבו משום גופין מוחלקין, וכגון שמרבה את הסוסים בזה אחר זה ומתרים בו על כל אחד ואחד, ואם כן אין איסור אחד מצטרף לחבירו לפי שעל כל אחד יש התראה מיוחדת, ובאופן כזה לא שייך לחייבו משום גופין מוחלקין, ולפיכך צריך גזירת הכתוב לחייבו על כל סוס וסוס. או שמדובר בגמרא שם באופן אחר שאי אפשר לצרפם משום גופין מוחלקין, וכגון שקודם שנתמנה למלך היו לו הרבה סוסים יותר מכדי מרכבתו, ואחר כך נתמנה למלך והוסיף סוס, שלולא הגזירת הכתוב היינו פוטרים אותו משום שאין הסוס האחד מצטרף לשאר הסוסים, שהרי קודם שנתמנה כבר היו לו סוסים בהיתר, ובאופן זה לא שייך לומר גופין מוחלקין שהרי אין מצטרפין זה עם זה, לפיכך בא הכתוב לומר שאף באופן כזה לוקה על הוספת סוס זה.

אם הבנינים הנמצאים היום בהר הבית פוסלים את ההקרבה שם

האחרונים דנו אם בזמן הזה ניתן להקריב קרבנות במקום המקדש [וכבר נכתב בזה בארוכה בפניני הלכה למסכת זבחים], ויש שהעירו על שיטת המתירים להקריב בזמן הזה, שלכאורה יש לפסול מחמת שיש שם בנינים שנבנו על ידי האומות, ואסור להוסיף על בנין בית המקדש, ויש הסוברים שאף בדיעבד אם הוסיפו על בנין המקדש נפסל בכך המקום להקרבה [ראה ראבי"ה (סי' אלף קמא)], ואם כן כיצד ניתן להקריב היום במקום המקדש, הרי יש שם בנינים שנוספו על בנין בהמ"ק.

בדבר יהושע (שו"ת, ח"ב סי' כו) הביא דברי המהרש"א (סוכה נא: ח"א ד"ה קרא) שכתב, שכל שלא היה לצורך עבודת בית המקדש אין זה בכלל האיסור של מוסיף על בנין המקדש, ולכן היה מותר לבנות הגזוזטראות בעזרת הנשים בימי שמחת בית השואבה, כיון שלא עשו זאת לצרכי בית המקדש אלא לצניעות. ולפי דבריו הוא הדין שהבנינים הבנויים היום בהר הבית אין בהם משום מוסיף על בנין בית המקדש, שהרי לא נעשו לצורך ביהמ"ק ואין פוסלים את המקום להקרבה.

אך כתב להקשות על דבריו מהמבואר בסוגייתנו, שאסור להניח עפר על קרקע המזבח לפני שמניח שם הדם בכדי לקיים מצות כיסוי הדם [שהרי צריך להניח עפר גם תחת הדם המחויב בכיסוי], משום שלבטל את העפר שיהיה שם לעולם אי אפשר משום איסור מוסיף על בנין המקדש, ואם לא יבטלו את העפר שם יהיה חציצה בין הדם למזבח ונמצא שלא נמצה דמו בקיר המזבח. הרי שיש איסור מוסיף על המקדש גם בדבר שאינו נעשה לצרכי עבודת בית המקדש אלא לצורך כיסוי הדם, ולכאורה הרי זה שלא כדברי המהרש"א.

וכתב ליישב, שהנה כתבו הפוסקים (טור יו"ד סי' כח בשם בה"ג) שמצות כיסוי הדם אין היא מצוה בפני עצמה אלא היא המשך וסיום למצות שחיטה, וכן משמע מדברי רש"י (ביצה ז: ד"ה הא לא) שכתב, לא יגמור מעשה השחיטה דהיינו הכיסוי, ואם כן יש לומר שכיון שיש מצוה לשחוט את הקדשים, ומצוה זו היא מצרכי בית המקדש, לכך גם הכיסוי הוא מצרכי עבודת בית המקדש ואסור להוסיף על הבנין בשביל מצוה זו.

וכתב עוד, שאף אם לא צריך שיהיה בשביל צורך עבודת ביהמ"ק כדברי המהרש"א, יש לומר שעל כל פנים צריך שיהיה זה לצורך בית המקדש להרחיבו או לנאותו, או כמו בכיסוי הדם שמוסיף עפר על המזבח שיהיה איפה לכסות דם המוקדשין שמקריבין בבית המקדש, אבל אם בונה בית לצרכו ואין לזה שום צורך לבית המקדש, ודאי אין בזה משום מוסיף על בנין המקדש, כיון שאין בזה שום שייכות לבנין, ובפרט אם אין הבית הפרטי נוגע לבנין בית המקדש כלל, שאין זה בגדר מוסיף על בנין המקדש, כיון שלא הוסיף דבר לעצם הבנין אלא בונה בנין בפני עצמו, ולפיכך כתב המהרש"א שגזוזטראות אלו לא נעשו אלא לצניעות ואין להם צורך לבנין הבית כלל, וכל שכן בנינים הנ"ל שהם היפך מצורך בית המקדש.

יום ראשון יט אלול

חולין פד

נשים בברכת 'לישב בסוכה'

בלהורות נתן (שו"ת, ח"ו סי' לט) נשאל אם ראוי לנשים לברך על ישיבה בסוכה. והביא שבספר **חתן סופר** (או"ח ח"א שער הגדילים והכלאים פכ"ג) כתב מה שאמרה לו אמו, היא בתו של החתם סופר, שמעולם לא ראתה בבית אביה החתם סופר שבירכו הנשים ברכת 'לישב בסוכה'. אך כתב שצריך ליתן טעם מדוע לא נהגו לברך לישב בסוכה, שהרי נראה שעל שאר מצוות עשה שהזמן גרמא כגון לולב נהגו לברך, ומה חילוק יש בין שאר המצוות לסוכה. וכן **בישועות יעקב** (או"ח סי' תרמ"א) כתב, שבמקומו ונהגות הנשים שלא לברך לישב בסוכה, אבל על לולב מברכין. ועיי"ש בחתן סופר מה שביאר בזה.

וכתב **בלהורות נתן** (שם אות ו) בטעם המנהג, שהנה נראה שאשה שמברכת על מצות עשה שהזמן גרמא, הרי קבלה על עצמה חיוב קיום מצוה זו, ויש עליה נדר לקיימה, ואין זה גרוע משאר מנהג טוב שאם נהג כן נעשה עליו הדבר כנדר, כמובא ב**שו"ע** (יו"ד סי' ריד ס"א) ו**ברמ"א** (שם סי' ריג ס"ב וש"ך סק"ז), ואם כן כשמברכת אשר קדשנו במצוותיו וציונו לישב בסוכה, הרי קבלה על עצמה מצות ישיבה בסוכה, שהרי כללה את עצמה בכלל אלו שנתקדשו במצות סוכה, ושוב אסורה לאכול חוץ לסוכה כל שבעה, שהרי קבלה עליה מצוה זו מדין נדר, ושוויה אנפשה חתיכא דאיסורא לאכול חוץ לסוכה. ומעתה, בלולב ושופר נכון הדבר שהם יברכו, שבשעה שמברכת ונוטלת לולב ושומעת קול שופר הרי כבר קיימה מצותה וטוב עשתה כשבירכה, ולולב כל יום הוא מצוה בפני עצמו, ולכן אף אם לא תיטול לולב יום אחד לא עשתה איסור בזה. אבל בסוכה אם תברך לישב בסוכה שוב אסורה לאכול חוץ לסוכה כל שבעה, שהרי קבלה על עצמה מצות ישיבה בסוכה, שכל שבעת ימי החג כיום אחד הוא, ואין מצות סוכה לחצאין, וכיון שנשים אינן מקפידות כל שבעה שלא לאכול חוץ לסוכה, על כן אין להם לברך כלל.

והוסיף בביאור הדברים, שנראה שיסוד מנהגינו שהנשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא, הוא משום שאנו סוברים שגם הנשים הם בכלל ישראל שנתנה להם התורה, אלא שהתורה הקילה עליהם ופטרה את האשה מקיום מצות עשה שהזמן גרמא, משום שהן משועבדות לבעליהן, וכמו שכתב ה**אבודרהם** (דיני ברכת המצוות), ולכן אם הם רוצים להכניס את עצמם בכלל החיוב, הרשות בידם.

וכעין זה כתב **החתם סופר** (שו"ת, אהע"ז ח"ב סי' ק-קא) בביאור הדין של שוויה אנפשיה חתיכא דאיסורא, שיש יכולת לאדם להכניס איסור זה בכלל כריתת ברית התורה שהשביע משה רבינו את ישראל, והיינו שבמקום שאינו בא לחדש איסור חדש אלא שאומר על חתיכה זו שהיא חלב אצלו, ואף שאין לנו ראייה אחרת שהיא חלב, אלא שהוא חושש שהיא באמת חלב, הרי הוא הכניס חתיכה זו בכלל קבלת שבועת הר סיני שאסרה חלב.

ויש לומר שכך גם אשה יש לה יכולת להכניס עצמה בכלל קבלת מצות עשה שהזמן גרמא אף שהתורה פטרה, וממילא אם קבלה על עצמה מצות סוכה על ידי ברכה, נמצא שהכניסה מצות סוכה לכלל שבועת הר סיני, ואם כן נאסרה לאכול חוץ לסוכה. ועל כן נהג החתם סופר שאין אשה מברכת על הסוכה, כדי שלא תיאסר לאכול בסוכה כל שבעה [וראה עוד בנכתב לעיל].

יום שני כ אלול

חולין פה

העוסקים בתורה ותוך לימודם שותים, אם יברכו ברכה ראשונה ואחרונה על כל כוס

במנחת יצחק (שו"ת, ח"ה סי' קב) נשאל מלומדי תורה בבית המדרש ששותים בתוך לימודם תה וקפה, ויש ששותים מספר כוסות במשך הזמן שהם יושבים בלימודם ופעמים שעובר שיעור עיכול בין כוס לכוס, ונסתפקו אם יש לברך ברכה ראשונה ואחרונה על כל כוס או שדי בברכה אחת על כולן.

והנה **במגן אברהם** (סי' קפד סק"ט) כתב, נראה לי שמי שרוצה לפטור שני אכילות או שני שתיות בברכה אחת ושהה בינתים כדי שיתעכל, צריך לחזור ולברך ברכה ראשונה. ובדבריו מבואר שאם עבר שיעור עיכול מעת ששתה את הכוס הראשונה עליו לברך על הכוס השניה שוב ברכה ראשונה, אולם **באבן העזר** (או"ח שם) השיג על **המג"א** וכתב, ודבריו אלו דברי נביאות, ובפירוש כתב **הרמב"ם** (ברכות פ"ד ה"ז) שאם דעתו לאכול ולשתות אפילו פסק כל היום כולו אין צריך לברך, ובמשך כל היום ודאי שיש שיעור עיכול, וכן **בערך השולחן** (סי' קפד) ו**בגינת ורדים** (או"ח כלל ג סי' כ) חלקו על המגן אברהם.

וכתב **המנחת יצחק**, שגם מהתוספות בסוגייתינו (ד"ה אסור) מוכח שלא כדעת המג"א, שכתבו שמה שאמרו בפסחים (קב.) שהיוצאים באמצע סעודתם ולא השאירו במקומם חולה או זקן, שכשהם יוצאים מברכים ברכת המזון וכשהם חוזרים מברכים ברכה ראשונה, אין זה משום שכאשר עושים הפסק בסעודה צריך לברך ברכת המזון, אלא עצה טובה היא שמא יהיו הרבה עד שיהיו רעבים ויעבור שיעור עיכול ושוב לא יוכלו לברך ברכת המזון על אותה סעודה, אבל מן הדין כאשר יש הפסק בסעודה אין צריך אלא לברך ברכה ראשונה, אבל ברכה אחרונה אין צריך.

הרי שנקטו בדבריהם שאם עובר שיעור עיכול מפסידים את הברכה האחרונה אבל לא כתבו שמפסידים את הברכה הראשונה [וכן יש להוכיח דין זה לפי דברי התוספות מהמבואר בפסחים (שם) שאם השאירו שם זקן או חולה אין צריכים בחזרתם לברך ברכה ראשונה, ולפי דעת התוספות הרי זה אף בשהו שיעור עיכול, שהרי לדעתם הגמרא עוסקת באופן זה, ומוכח שאף בשהו שיעור עיכול אין צריך לברך ברכה ראשונה שוב].

אך כתב שמכל מקום לדבר הלכה למעשה לכתחילה, נכון לברך על הכוס הראשונה ברכה אחרונה וממילא יצטרך לברך על הכוס השניה ברכה ראשונה, משום שכאשר עובר שיעור עיכול הוא מפסיד את הברכה האחרונה על הכוס הראשונה, ואפילו כשדעתו לשתות כוס שניה ובאמת על הכוס השניה לא יצטרך לברך ברכה ראשונה, מכל מקום הברכה האחרונה על הכוס הראשונה הוא הפסיד, והרי זה מעוות אשר לא יכול לתקן, ומבואר בתוספות בסוגייתנו שצריך להיזהר שלא להפסיד את הברכה האחרונה ואפילו בחשש שמא ישנה שיעור עיכול, ועל כן לכתחילה יברך ברכה ראשונה ואחרונה על כל כוס וכוס, ורק בדיעבד אם לא בירך על הכוס הראשונה ברכה אחרונה, ודעתו היתה גם על הכוס השניה אין צריך לברך על הכוס השנית ברכה ראשונה, אף שהיה שיעור עיכול ביניהם [וכעין דבריו מבואר בב"ה"ל (סי' קצ"ב ד"ה אחר)].

אוכל שיעורים ביום הכיפורים אם פוטר בברכה אחת את כל האכילות

בסוגייתנו מבואר שהשוחט חיה ואחר כך עוף, מברך ברכה אחת על שתי השחיטות, ואף שהוא מכסה את דם החיה לפני שחיתת העוף, אין כיסוי הדם שבנתיים חשוב הפסק. ומקשה הגמרא על כך מהמובא בשם רב שהיו שבים בסעודה ואמרו 'הב ליבריך' [מזוג יין לברכת המזון] שוב אסור להם לשתות יין בלא ברכה, וכמו"כ מה שהפסיק שחיתו בשביל לכסות יהא הפסק ויצטרך לברך שוב.

ומתרתת הגמרא שיש לחלק, שמי שנתן דעתו לברך ברכת המזון ונמלך וביקש להמשיך בסעודה, הרי אי אפשר לשתות ולברך בבת אחת, ועל כן נחשב מה שאמר לברך, כהחלטה לסיים הסעודה ולהימנע משתיית היין, אבל כאן אין הכיסוי חשוב היסח הדעת מהשחיטה, כיון שאפשר לו לאדם לשחוט את העוף ביד אחת, ובאותו זמן לכסות את דם החיה בידו האחרת, ונמצא שגם שעת כיסוי הדם הוא זמן הכשר לשחיטה ועל כן אין כיסוי הדם הפסק.

בתוספות (ד"ה משתא) הביאו את דעת הר"ר יום טוב, שמכאן יש ללמוד שמי שנזכר באמצע סעודתו שעדיין לא התפלל, ועמד להתפלל בתוך הסעודה, יש לו לחזור ולברך ברכה ראשונה כשהוא חוזר לסעודתו, שמבואר בגמרא שכל דבר שהוא מעכב את המשך האכילה, דהיינו שאי אפשר לאכול בשעה שעוסקים בו, חשוב הפסק בסעודה, וכשהוא חוזר ורוצה לאכול יש לו לחזור ולברך ברכה ראשונה, וכמו כן תפילה שאי אפשר להתפלל ולאכול כאחת חשובה הפסק, וכשחוזר לסעודתו עליו לברך.

אולם התוספות חלקו על דבריו, וכתבו שדבר שאינו מוכיח שגמר סעודתו כגון תפילה, אף שהיא מעכבת לשעה את המשך האכילה, לעולם אינו חשוב הפסק, ורק בדברים החשובים גמר הדבר, כגון ברכת המזון שהוא גמר האכילה וכיסוי הדם שהוא גמר השחיטה, בזה חילקה הגמרא שאם אי אפשר להמשיך בסעודה תוך כדי אותה עשייה, הרי היא חשובה הפסק. וכדברי התוספות כתב **הרא"ש** (סי' ו), ופסק **השו"ע** (או"ח סי' קעח סי') כדעה זו [אך עיין **בט"ז** (שם סי') שחשב לדברי הר"ר יום טוב באופנים מסוימים].

בדעת תורה (או"ח סי' קעח סי' ד"ה ונשאלתי) נשאל, בחולה ביום הכיפורים שהותר לו לאכול פחות מכשיעור ולשהות בינתיים בכדי אכילת פרס, אם צריך לברך בכל פעם או לא, שיש לדון שהיות ובין אכילה לאכילה אסור לו לאכול, חשובה ההפסקה בין האכילות היסח הדעת, וחייב לברך על כל אכילה ואכילה.

והשיב, שלפי מה שפסק השו"ע כדעת התוספות והרא"ש בסוגייתנו, שתפילה אינה חשובה הפסק אף שאסור לאכול בשעת התפילה, ודאי שהוא הדין לענין זה שאין השהיה חשובה הפסק. אלא אפילו לדעת הר"ר יום טוב, נראה שבנידון זה אף שאסור לו לאכול בינתיים, מכל מקום אין צריך לברך כיון שלא עשה כאן מעשה סילוק, שדווקא בעושה מעשה בידיים ומתפלל וגורם האיסור בידיים סובר הר"ר יום טוב שיש כאן היסח הדעת, אבל כשהאיסור ממילא בא אין בזה משום הפסק לכל הדעות.

היודע למול ונותן לאחר למול את בנו

הרא"ש בסוגייתנו (סי' ח) הביא, מעשה במוהל שכיבדו אבי הבן למול את בנו, ובא אחר וחטף ממנו, ופטרו רבינו תם מלשלם כיון שהרי הלה ענה אמן אחר ברכת המוהל החוטף וגדול העונה יותר מהמברך. וכתב על כך **הרא"ש**, שבלא הטעם של רבינו תם יש לפטור את החוטף, כיון שאין זה דומה למובא בגמרא לענין כיסוי הדם, ששם אמרה התורה שהשוחט יכסה ולכך אם חטף לו את המצוה חייב לשלם, וכן במילה אם האב שעליו מוטלת החובה למול את בנו רצה למול בעצמו, וקדם אחר ומל, חייב לשלם, אבל אם אין האב רוצה למולו, כל ישראל חייבים במילתו, ובדיבור שאמר האב למוהל לא זכה במצוה עד כדי שאם אחר ימולו יתחייב לשלם לו. וכן פסק **הרמ"א** (הו"מ סי' שפב ס"א) שאם היה לו בן למול ובא אחר ומלו חייב ליתן לו עשרה זהובים, אבל אם נתנו לאחר למול ובא אחר ומלו פטור [ואם האב ענה אמן אחר החוטף ממנו, ראה בסמ"ע ובש"ך שם].

ובש"ך (שם סק"ד) הביא את דברי **הרא"ש**, וכתב, ומדברי **הרא"ש** שהבאתי מוכח שמי שהוא מוהל אינו רשאי ליתן את בנו לאחר למולו וחייב הוא בעצמו למולו, וכמו בכיסוי הדם שמי ששחט הוא יכסה, מפני שעיקר מצות מילה מוטלת על האב, וכשנותן לאחר למול הוא מפסיד את המצוה המוטלת עליו. וסיים, וכתבתי זה לפי שראיתי כמה אנשים מכבדים לאחרים למול את בניהם אף שהם בעצמם יכולים למולו, ולדעתי הם מבטלים מצות עשה ומצוה גדולה של מילה, ויש לבית דין לבטל הדבר הזה.

וביאר הקצות החושן (שם סק"ב) את דברי **הש"ך**, שמדברי **הרא"ש** מוכח שאפילו בתורת שליחות אין האב יכול לשלוח מוהל אחר שימול במקומו ויהיה שלוחו כמותו, מפני שאם היה יכול לשלוח שליח, הרי כמו שאם האב עצמו רוצה למולו ובא אחר וקדמו חייב לשלם עשרה זהובים, כמו כן אם נתנו לשלוחו, כיון ששלוחו כמותו ומצות המילה המוטלת עליו נתקיימה על ידי ששלוחו כמותו, ועכשיו שבא אחר וקדמו ואינו שלוחו הרי ביטל מצותו והיה בדין לשלם לו עשרה זהובים, אלא על כרחך מוכח שלא מועיל שליחות במצות האב למולו, ומשום כך כל שנותנו לאחד וקדם אחר וחטפו פטור, שאינו מפסיד לאב כיון שאינו שלוחו בזה, ואת האחר גם לא מפסיד כיון שעדיין לא זכה בה, ומסיק שעל כן מי שיכול להיות מוהל של בנו בעצמו ראוי לו לעשותו בעצמו, מלבד מציצה שאינה אלא לרפואה בזה יכול לכבד לאחר.

אולם **בחתם סופר** (שו"ת, או"ח סי' קנט ד"ה ואידי) כתב, שדברי **הרא"ש** והרמ"א אמורים דווקא באופן שרק כבדו אבי הבן בתורת כיבוד, אבל אם עשאו שליח ממש משלם עשרה זהובים לאבי הבן, וכתב שבה נדחו דברי **הש"ך**. והביא שכעין דבריו כתב **הכרתי ופלתי** (פלתי סי' כח סק"ג), שודאי בכל התורה שלוחו כמותו, ואפילו לדבר עבירה אם לא הסברא שדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין היו אומרים שיש שליח ונענש המשלח (עיין קידושין מ"ב:), ומידה טובה מרובה, וכל שכן שיש שכר למשלח שליח לעשות מצוה, וכשעשאו שליח למול הרי הוא כאילו מל בעצמו. וכן **בדרכי משה** (יו"ד סי' רסד אות א) כתב בשם **אור זרוע** (הלי מילה סי' קז) שאם האב מוהל אסור ליתן למוהל אחר. ותמה על דבריו, שצריך עיון מה החילוק מכל מצוה אחרת שיכול לעשות שליח במקומו [ובאורח מישור (יו"ד שם סק"א) תמה על **הש"ך** הנ"ל, שכתב מעצמו לאסור ונשמטו ממנו דברי האור זרוע ודברי הדרכי משה המפורשים בזה].

כיסוי הדם בשלולית דם

בתשובות והנהגות (ח"ב סי' שע) נשאל בכיסה שלולית דם של עופות רבים כראוי, ואחר כך נתגלה רישום מקצת מהדם, אם יצא ידי חובת כיסוי. והשיב, שהנה כיסוי נקרא כשמכוסה כראוי ולא נראה רישום הדם, אבל אם ניכר רישום הדם אין זה נחשב שהדם מכוסה, וכמבואר ב**שו"ע** (שם סי' כח ס"י) שהשוחרט ונבלע הדם בקרקע, אם רישום הדם ניכר חייב לכסות. ואפילו אם בשעה שכיסה לא נראה דם כלל, אם לאחר זמן יראה דם מלמעלה לא נקרא כיסוי ולא יצא ידי חובה, וכן כתב **בחלקת יואב** (הגהות על מנחת חינוך מצוה קפז) ומביא ששמע כן מרבו האבני נזר, שאפילו כיסה כראוי אבל רק במעט עפר עד שבמשך הזמן בהכרח יתגלה באופן שיהא רישומו ניכר, לא קיים מעולם מצות כיסוי, מפני שכתב **החתם סופר** (שו"ת, יו"ד סי' רנו) שבדבר שנעשה מעצמו לכל הדעות אומרים בזה 'כל העומד להיזרק הרי הוא כזרוק', וכן כל העומד להתגלות הרי הוא כמגולה כבר מעכשיו, ולכן כיון שהדם במשך הזמן בהכרח יתגלה מעצמו והוא דבר שיהא נעשה בטבע בלא שום מעשה, הרי הוא כמגולה כבר עכשיו וכאילו לא כיסה כלל.

אמנם כתב שבנידון זה יש לדון, מפני שלא נתגלה רישום מכל הדם, אלא רק רישום מקצת מהדם, ויש לומר שהואיל ובכיסוי הדם לא מעכב כיסוי כל הדם ודי במעט כמבואר בסוגייתנו, וכן נפסק ב**שו"ע** (שם סי' כח ס"ו), אף שלכתחילה צריך לכסות את כל הדם [ראה המובא בזה לעיל], מכל מקום בזה כיון שכבר כיסה אלא שאחר כך נתגלה מקצת מהדם ושאר הדם נשאר מכוסה, נראה שהרי זה כדיעבד ואין צריך לחזור ולכסות.

אלא שלכאורה אפשר לצדד, שאם למעלה נראה הדם אין אומרים שרק בדם שניכר לא נעשה כיסוי, אלא כל הדם הנמצא שם אינו מכוסה מפני שצריך שיהיה כיסוי גמור לדם, וכיון שנראה עוד למעלה דם לא קיים באותו מקום מצות כיסוי כלל, ומה שנפסק להלכה שאין צריך לכסות את כל הדם, היינו באופן שהדם נמצא בשני מקומות כגון שחלק מהדם נשאר על הסכין או ניתז, שאז אם כיסה את שאר הדם בכיסוי גמור, אין צריך לכסות את הדם שעל הסכין, אבל כשיש שלולית דם חייב לכסות את כולו, כיון שצריך לעשות כיסוי גמור לדם.

וכתב עוד לדון שבנידון זה שהיה שם דמים מהרבה עופות, אם חלק ניכר מהדמים נתגלה ורישומו ניכר, יש לחוש שאולי יש כמה עופות שלא כיסו את דמם כלל. אך צידד שכאשר יש כמה עופות, נחשב הכל למצוה אחת 'לכסות דם שחיטה', וכולם נידונים כעוף אחד ודי בכיסוי מקצת מדמם [וראה בזה בפניני הלכה לעיל (פז)].

והסיק, שלמעשה נראה שיש להיזהר מאד לכסות בעפר רב בכמות כזאת שאפילו לאחר שיתייבש לא יהא רישום הדם ניכר כלל, כיון שלכתחילה ודאי צריך להיות כיסוי שיחזיק זמן רב ובכולו.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

בבתינו

בארבעה פרקים בשנה וכו' ואלו הן ערב יום טוב האחרון של חג וכו' בארבעה פרקים אלו משחיטין את הטבח בעל כרחו

כתיב (דברים טז טו) **'שבעת ימים תחג לה' אלקיך במקום אשר יבחר ה' וגו' והיית אך שמח'** ובגמרא (סוכה מח.) **'והיית אך שמח'** לרבות לילי יום טוב אחרון לשמחה, וצריך ביאור דהרי בכל מקום אכין ורקין מיעוטיין הן וכאן הוי לרבות, וצריך לומר הכא שאני שכולו מיותר, ואעפ"כ קשה 'אך' למה לי. ונראה לי דבמשנה איתא בד' פרקים משחיטין את הטבח בע"כ וכו' בערב יום טוב האחרון של חג, ופירש רש"י דביום טוב הראשון אין מרבין כל כך בסעודה לפי שטרודים במצות סוכה ולולב, ואומר אני שזה מרומז בפסוק הנ"ל שבעת ימים דייקא תחוג לה' אלקיך ותטרד במצות, ומהאי טעמא 'והיית אך שמח' 'אך' מיעוט שמחה, וממילא משתמע שיום טוב האחרון מרבין בשמחה, ואפילו לילי יום טוב אחרון לרבות ולא למעט בשמחה כדאיתא בגמרא.

(באר שמואל, ראה)

מה יום אחד האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה

כתיב (בראשית כה לא) **'מכרה כיום את בכורתך לי'** ויש לפרש, כי יעקב קנה ממנו הבכורה יען שעבודה בבכור, ומפני קדושת הבכור כמ"ש רמב"ן, ובאמות חלקו ב' עולמות יעקב בעולם הבא נטל חלק בכורה ועשו בעולם הזה, ואמרו ז"ל (בר"ר סו ה) צדיקים תחלתן בעולם הזה יסורים וסופן בעולם הבא שלוה. ונראה לי לכן בישראל היום הולך אחר הלילה, כי תחלתן יסורים נמשל ללילה ואחר כך יום סופו שלוה, ובאמות העולם הלילה הולך אחר היום, כי תחלתן שלוה דומה ליום וסופם יסורים דומה ללילה. ועשו ראה כי לא ישיג עולם הבא כי הוא עובר עבירה הלון ומתקרב למיתת נצחי ובחיים קרוי מת, ובצדיקים נהפוך הוא כי מתקרב אל חיי נצחי תמיד, וזה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיח ז) **'לא אמות כי אחיה'**, היינו כל זמן שיחיה לא ימות, יען ואספר מעשי י-ה. ולכן אמר עשו **'הנה אנכי הולך למות'** שמתקרב אל המיתה תמיד, **'למה זה לי בכורה'**, חלק בכור לעולם הבא למה לו ומכרו ליעקב ועולם הזה לא מכר, גם יעקב לא רצה רק פי שנים בעולם הבא, והיינו מכרה כיום שתחילה לילה ואחר כך יום כן תמכור לי הבכורה, שיהיה תחלתו יסורים וסופו בעולם הבא שלוה, כנ"ל לבאר ואתי שפיר.

(כתב סופר, תולדות)

היום הולך אחר הלילה וכו' ובקדשים לילה הולך אחר יום

אמרו חז"ל (ברכות כו:) חד אמר תפלות אבות תקנום, וחד אמר תפלות כנגד תמידין תקנום, ופירש אאמו"ר בספר ויגד יעקב דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, דאין הכי נמי דתפלות אבות תקנום אבל הם תיקנוהו כנגד תמידין, ולכאורה צריך ביאור הא במצות התורה קיימא לן היום הולך אחר הלילה והלילה הוא התחלת יום הבא, ואם כן היה לו לאברהם לתקן תפלת ערבית ויצחק שחרית ויעקב מנחה. אך יש לומר דהם תיקנוהו כנגד תמידין, ובקדשים קיימא לן דהלילה הולך אחר היום, ועל כן תיקן אברהם תפלת שחרית כנגד תמיד של שחר, ויצחק מנחה כנגד תמיד של בין הערבים, ויעקב ערבית כנגד אברים ופדרים שלא נתעכלו מבעוד יום.

(יחי יוסף, ויצא)

אלול בא

לכבוד הימים הנוראים והחגים

משנת המועדים

ההכנה הראויה לחג

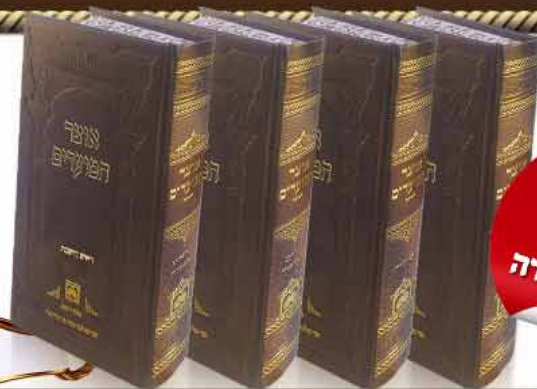
אלול, ראש השנה, עש"ת ועיו"כ,
יום כיפור, ארבעה מינים, סוכות,
שמחת תורה.

56 ₪ לכרך

אוצר המועדים

אוצרות החג בכף היד

ראש השנה, יום כיפור, סוכות,
הושענא רבה.

36 ₪ לכרך

כריכה
רכה
20 ₪ ליחידה

להגדיל תורה ולהאדירה

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66